

Ключови показатели за социално включване и основни права в България

Преглед на основните SDG индикатори за България

Този доклад обобщава резултатите от мащабно проучване, проведено в рамките на проект „Нови подходи за генериране на данни за труднодостъпни популации, застрашени от нарушаване на правата им“. Проектът е финансиран по Програмата на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм по покана BGLD-3.001, Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“.

Автори: Димитър Марков, Катрин Риачи, Ан Лийч

Този доклад е разработен в рамките на проект „Нови подходи за генериране на данни за трудно достижими групи от населението, изложени на риск от нарушаване на техните права“, финансиран от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014 – 2021 (ФМ на ЕИП) по програмата „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“. Националният статистически институт (НСИ) и Агенцията на Европейския съюз за основни Права (FRA) разработиха инструментариума за изследване и определиха списъка с индикатори. НСИ проведе мащабното представително проучване, обработи резултатите и изчисли индикаторите, използвани в доклада. Центърът за изследване на демокрацията (партньор на изследователската мрежа на ФРА в България) анализира данните и състави първия вариант на аналитичния доклад. ФРА провери индикаторите, предостави коментари и редакции на различни етапи на неговото финализиране.

Съдържание

Въведение 6

1. Добро здраве и благополучие.....	7
1.1. Цел.....	7
1.2. Национална рамка	7
1.3. Ангажименти	8
1.4. Напредък към постигане на подцелите	8
2. Качествено образование.....	12
2.1. Цел.....	12
2.2. Национална рамка	12
2.3. Ангажименти	13
2.4. Напредък към постигане на подцелите	13
3. Равнопоставеност на половете.....	18
3.1. Цел.....	18
3.2. Национална рамка	18
3.3. Ангажименти	19
3.4. Напредък към постигане на подцелите	19
4. Достъпна и чиста енергия	21
4.1. Цел.....	21
4.2. Национална рамка	21
4.3. Ангажименти	21
4.4. Напредък към постигане на подцелите	22
5. Достоен труд и икономически растеж.....	25
5.1. Цел.....	25
5.2. Национална рамка	25
5.3. Ангажименти	26
5.4. Напредък към постигане на подцелите	26
6. Намаляване на неравенствата.....	32
6.1. Цел.....	32
6.2. Национална рамка	32
6.3. Ангажименти	33
6.4. Напредък към постигане на подцелите	33
7. Мир, справедливост и силни институции.....	36
7.1. Цел.....	36

7.2.	Национална рамка	36
7.3.	Ангажименти	37
7.4.	Напредък към постигане на подцелите	37
	Заключения и препоръки.....	41

Списък на графиките

Графика 1: Относителен дял на целевото население (деца на възраст 0-2 години), покрито от всички ваксини, включени в националната му програма, по пол, етнос по самоопределяне и местоживееене (%).....	10
Графика 2: Относителен дял на децата на възраст 24-59 месеца, които се развиват нормално по отношение на здравето, ученето и добро психосоциално състояние, по възраст и пол (%)	15
Графика 3: Относителен дял на децата на възраст 24-59 месеца, които се развиват нормално по отношение на здравето, ученето и добро психосоциално състояние, по етнос по самоопределяне и местоживееене (%)	16
Графика 4: Относителен дял на жените на възраст 20-24 години, които са били омъжени или в съюз преди 18-годишна възраст, по етнос по самоопределяне, местоживееене и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)	20
Графика 5: Относителен дял на населението с достъп до електричество, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%).....	23
Графика 6: Относителен дял на младежите (на възраст 15–24 години), неучастващи в образование, заетост или обучения, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене ограничения при извършване на обичайни дейности (%).....	28
Графика 7: Относителен дял на възрастните (на 15 и повече години) със сметка в банка или друга финансова институция или с доставчик на парична мобилна услуга, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%).....	30
Графика 8: Относителен дял на населението докладвало за лично усещане за дискриминация или тормоз през последните 12 месеца на базата на основание за дискриминация, забранено от международното право, уреждащо правата на човека, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)	34
Графика 9: Относителен дял на жителите, които се чувстват в безопасност да се разхождат сами около района, в който живеят, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%).....	39

Въведение

Този доклад – част от поредица от пет тематични доклада¹ – е разработен в рамките на проект BGLD-3.001-0001 „Нови подходи за генериране на данни за труднодостъпни популации, застрашени от нарушаване на правата им“, финансиран по Програмата на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм по покана BGLD-3.001, Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“ и реализиран в партньорство между Националния статистически институт (НСИ) и Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA). Основната цел на проекта е да предостави данни по ключови показатели за социално включване и свързаните основни права, както по отношение на населението като цяло, така и за конкретни групи от населението, особено уязвими към социално изключване и нарушаване на основни права.

Данните могат да информират планирането на адекватни мерки на социалната политика и разработването на целеви показатели за оперативни програми от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). Освен това, показателите, осмислени с данни от проучването, могат да послужат за отправна точка при оценката на напредъка на важни области на политики, като например целите на ООН за устойчиво развитие, Европейския стълб на социалните права, новата стратегическа рамка за равенство, включване и участие на ромите. Други държави-членки, изправени пред подобни социални и икономически предизвикателства, също биха могли да използват резултатите от проекта и опита, натрупан по време на изпълнението му.²

Между 19 май и 17 септември 2020 г. НСИ проведе национално представително изследване на домакинствата. В предходния етап от проекта анализът на резултатите от проучването беше съсредоточен върху четирите групи, определени като особено уязвими на риск от бедност, социално изключване и нарушаване на техните права: населението от ромски произход (хора, които се самоопределят като роми), децата (лицата на възраст под 18 години), възрастните хора (лицата на 65 и повече години) и хората с увреждания (лица, заявили, че са били ограничени или силно ограничени в обичайните си дейности през последните шест месеца поради здравословни проблеми).

Целта на този тематичен доклад е да представи, въз основа на данните от проучването, ситуацията в тези тематични области на Целите за устойчиво развитие, които могат да бъдат анализирани на ниво домакинство, като се използват индикаторите на Целите за устойчиво развитие, които могат да бъдат попълнени с данни от проучването.

Във всяка глава се анализира положението на определена уязвима група, за която се отнася конкретният индикатор на Целите за устойчиво развитие, като се прави и кратък преглед на съответната политическа рамка. Анализът предлага също така, доколкото е възможно, оценка на разликата между стойността на индикатора за съответната група и средната му стойност за страната, както и прогноза за темпа на подобрене, необходим за преодоляването на тази разлика до 2030 г.

¹ Петте тематични доклади обхващат положението на ромите, на децата, на възрастните хора и на хората с увреждания, както и преглед на ключовите индикатори по Целите за устойчиво развитие.

² For more information, see the project's [website](#).

1. Добро здраве и благополучие

1.1. Цел

Третата цел за устойчиво развитие е **осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст**. Тази цел е насочена към осигуряване на общо благосъстояние с акцент върху постигането на универсален достъп до здравни грижи, за да се защити благосъстоянието на всички групи от населението.

Целта има 13 подцели и 28 индикатора за оценка на напредъка към постигането им. Деветте подцели, свързани с постигане на определен резултат, са намаляване на коефициента на майчина смъртност в световен мащаб до по-малко от 70 на 100 000 живородени деца; прекратяване на предотвратимите смъртни случаи на новородени и деца под 5-годишна възраст; ликвидиране на епидемиите от СПИН, туберкулоза, малария и други заразни болести; намаляване с една трета на броя на случаите на преждевременна смърт вследствие на незаразни болести чрез превенция и лечение, както и насърчаване на психичното здраве и благоденствието; засилване на превенцията и лечението на злоупотребата със субстанции; намаляване наполовина на общия брой на смъртните случаи и нараняванията при пътнотранспортни произшествия в световен мащаб; осигуряване на всеобщ достъп до здравни услуги в областта на половото и репродуктивно здраве; постигане на всеобщо здравно осигуряване; и значително намаляване на броя на смъртните случаи и заболявания от опасни химически вещества и от замърсяване и заразяване на въздуха, водите и почвите. Четирите подцели, свързани с начина за постигане на целта, са засилване на прилагането във всички страни на Рамковата конвенция на Световната здравна организация за контрол на тютюна; подкрепа за медицинските и фармацевтични изследвания и разработването на нови ваксини и лекарства за заразните и незаразните болести, засягащи предимно развиващите се страни, и осигуряване на достъп до жизненоважни лекарства и ваксини на достъпни цени; значително увеличаване на финансирането за здравеопазване и наемане, развитие, обучение и задържане на работна сила в здравния сектор в развиващите се страни; и засилване на капацитета на всички страни за ранно предупреждение, намаляване на риска и овладяване на здравните рискове в национален и световен мащаб.¹

1.2. Национална рамка

Основните политики на България по отношение на подобряването на здравните услуги и цялостното благосъстояние на обществото са очертани в Националната здравна стратегия 2021-2030, която е разработена от Министерството на здравеопазването (МЗ), но все още не е приета от правителството.² Приоритетите, заложи в тази стратегия, са формулирани в съответствие с няколко регионални и международни документа, като например целите на ООН за устойчиво развитие в областта на здравето и благосъстоянието, глобалната рамка на Световната здравна организация за превенция и контрол на хроничните незаразни болести, Рамковата конвенция на Световната здравна организация за контрол на тютюна, както и с други национални стратегии за подобряване на достъпа до здравеопазване на уязвими групи от населението и рискови групи. Националната здравна стратегия е насочена към преодоляване на демографската криза чрез осигуряване на равен достъп до публични здравни и социални услуги на всички хора, независимо от тяхната възраст, пол, сексуална ориентация, раса, увреждания и териториално разпределение. Документът е насочен към няколко политики, като например развитието на човешките ресурси чрез подобряване на образованието и трудовите стандарти, осигуряване на финансовия капацитет на системата на общественото здравеопазване и подчертаване на

развитието на профилактичните и рехабилитационните услуги чрез поставяне на акцент върху хроничните незаразни болести. Рамката се фокусира и върху неравнопоставеността при ползването на здравни услуги сред различните социално-икономически групи и региони в България, като целта е да се подобри достъпът до здравни и професионални услуги.

Политиките за подобряване на благосъстоянието и общото психично здраве на населението са заложи в Националната стратегия за психичното здраве на гражданите на Република България 2021-2030 г.³ Документът съдържа информация за идентифицирането на общите психично-здравни увреждания и проблеми, както и оценка на настоящото състояние на системата за психиатрично здраве и информацията, достъпна за пациентите, и финансирането на стратегията чрез националния бюджет и бюджета на ЕС. В рамката са посочени и някои от основните предизвикателства пред прилагането на ефективни услуги в областта на психичното здраве и благосъстоянието, като например липсата на подходящо финансиране на обществените услуги, неефективната психиатрична диагностика на деца и силно бюрократичните процедури, които възпрепятстват функционирането на спешната помощ за пациенти с психични проблеми и увреждания.

Въпреки че гореспоменатите национални стратегии за физическо и психично здраве предоставят цялостна оценка на ангажиментите на България в областта на здравеопазването до 2030 г., съществуват и други стратегически документи, които очертават по-конкретни политики за конкретни заболявания и превенция на животозастрашаващи практики. Някои от примерите за такива документи са Националната програма за превенция на хроничните незаразни болести 2021-2025 г.,⁴ Националната програма за превенция и контрол на туберкулозата в Република България за периода 2021-2025 г.⁵ и други.

1.3. Ангажименти

По отношение на проекта за Национална здравна стратегия 2021-2030 Министерството на здравеопазването (МЗ) се ангажира с изпълнението на няколко политики в рамките на всеки от шестте основни приоритета. Така например в рамките на първия приоритет, определен като „Устойчиво развитие и укрепване на системата за опазване на общественото здраве“, някои ангажименти включват подобряване на наличността на информацията относно рисковите за здравето фактори, осигуряване на достъп до обществени услуги за маргинализирани социални групи и многосекторно сътрудничество с компании и организации, участващи в производството и рекламата на храни, за да се осигурят по-здравословни варианти на разположение на децата и младите хора. Що се отнася до втория приоритет, озаглавен „Повишаване на качеството, ефективността и контрола на медицинските дейности“, Министерството на здравеопазването (МЗ) се ангажира с подобряване на регионалните дисбаланси в здравните услуги, реструктуриране на болниците чрез замяна с по-ново оборудване и оптимизиране на мониторинга и контрола по отношение на изпълнението на публичния бюджет. Що се отнася до ангажиментите на България по Националната стратегия за психичното здраве на гражданите на Република България 2021-2030 г., страната има за цел до 2030 г. да увеличи броя на стационарните психиатрични легла във всяка област до между 50 и 75, както и да въведе ефективни рехабилитационни услуги и да обучи медицински специалисти и лекари от първа линия за превенция и лечение на депресия, тревожност и алкохолна и наркотична зависимост.

1.4. Напредък към постигане на подцелите

Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на една от подцелите на третата цел за устойчиво развитие, а именно подкрепа за медицинските и фармацевтични изследвания и разработването на нови ваксини и лекарства за заразните и

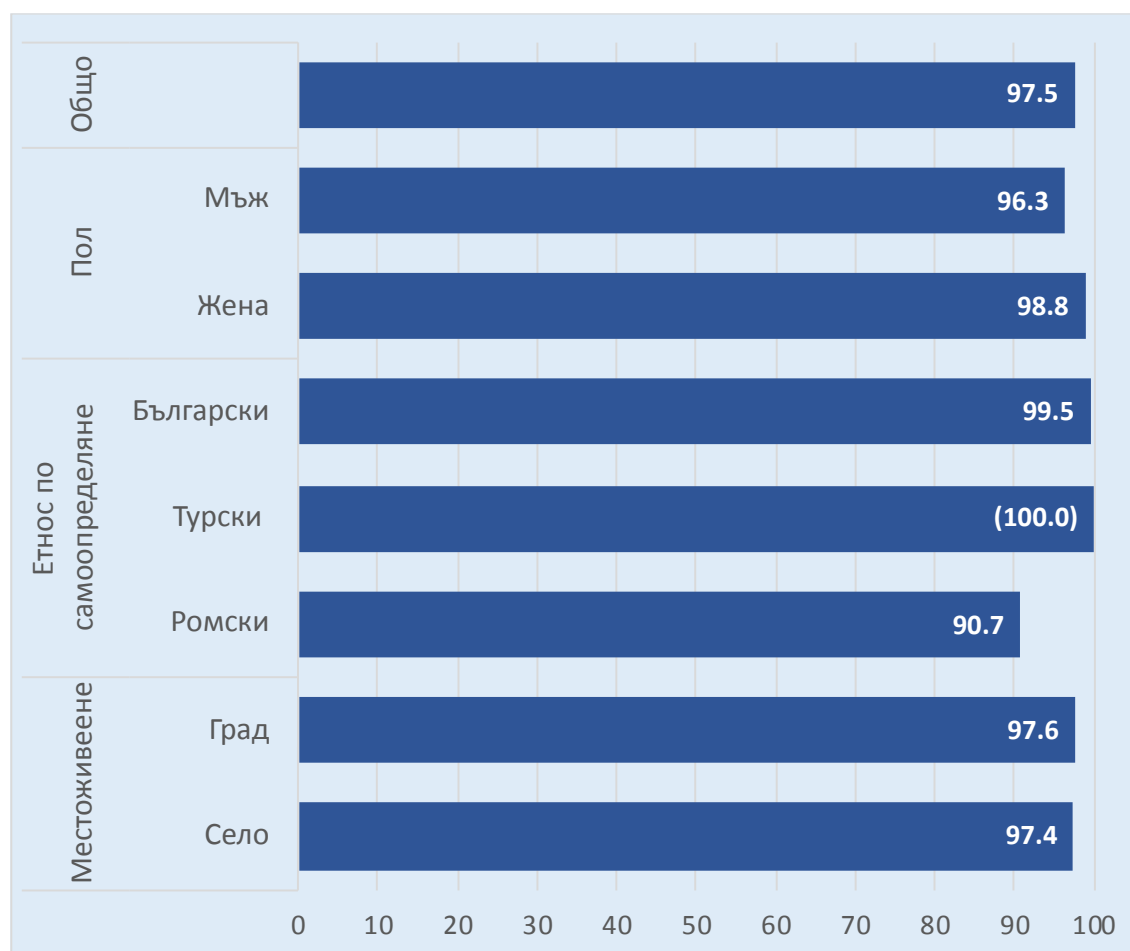
незаразните болести, засягащи предимно развиващите се страни, осигуряване на достъп до жизненоважни лекарства и ваксини на достъпни цени в съответствие с Декларацията от Доха относно Споразумението ТРИПС и общественото здраве, която потвърждава правото на развиващите се страни да се възползват в пълна степен от разпоредбите за гъвкавост в Споразумението за свързаните с търговията аспекти на интелектуална собственост относно правото за опазване на общественото здраве и по-специално осигуряването на достъп до лекарствени средства за всички (подцел 3.b).

Във връзка с тази подцел изследването предоставя данни за относителния дял на децата на възраст 0-2 години покрити от всички ваксини включени в националната им програма (Графика 1).

Според ООН този показател има за цел да измери достъпа до ваксини, включително новосъздадените или недостатъчно използваните ваксини, на национално ниво. През последните десетилетия всички държави добавят множество нови и недостатъчно използвани ваксини към националните си имунизационни програми, като и има няколко ваксини, които са в последен етап на разработване и ще бъдат въведени до 2030 г. За наблюдението на заболяванията, контрола и въздействието на ваксините е важно да се измери обхватът при всяка ваксина в националния имунизационен календар.⁶

Според резултатите от изследването имунизационното покритие на децата на възраст 0-2 години е сравнително високо (97,5 %). То е малко по-ниско сред момчетата (96,3 %), отколкото сред момичетата (98,8 %), и е почти еднакво сред децата, живеещи в градски и селски райони. Най-високият дял на децата, които не са обхванати от всички ваксини, е сред тези, които се самоопределят като роми (90,7 %).

Графика 1: Относителен дял на целевото население (деца на възраст 0-2 години), покрито от всички ваксини, включени в националната му програма, по пол, етнос по самоопределяне и местоживееене (%)

Бележки: ^a От всички деца на възраст 0-2 години (n = 533); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 3.b.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Въпрос от изследването: „Има ли (името на детето) всички задължителни за възрастта имунизации?“.

^d Стойността, оставаща до 100 %, не включва неотговорилите на съответния/те въпрос/и.

^e Оценки, базирани на малък брой случаи, са статистически по-малко надеждни. Поради това резултатите, базирани на 20 до 49 реално анкетиращи лица в цялата група – или базирани на клетки с по-малко от 20 лица – са отбелязани (стойността е публикувана в скоби). Оценки, базирани на по-малко от 20 реално анкетиращи лица в цялата група не се публикуват.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Липсата на данни за дела на децата на възраст 0-2 години, обхванати от всички ваксини, включени в националната им програма, за предходни години не позволява да се оцени напредъкът, постигнат от България след 2016 г. Наличните данни в други източници, като например информационната система „Мониторстат“ и базата данни на ООН за целите за устойчиво развитие, показват само относителния дял на целевото население покрито от специфични ваксини, като например втора доза от ваксината срещу морбили (MCV2), трета доза от ваксината срещу пневмококови инфекции (PCV3) и трета доза от ваксината срещу дифтерия, тетанус и коклюш (DTP3).

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Министерство на здравеопазването (2020), [Проект за национална здравна стратегия 2021-2030](#), 30 декември 2020 г.

³ Министерски съвет (2021), [Национална стратегия за психичното здраве на гражданите на Република България 2021-2030](#), 23 април 2021 г.

⁴ Министерство на здравеопазването (2021), [Национална програма за превенция на хроничните незаразни болести 2021-2025](#), 9 август 2021 г.

⁵ Министерство на здравеопазването (2021), [Национална програма за превенция и контрол на туберкулозата в Република България за периода 2021-2025 година](#), 9 август 2021 г.

⁶ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

2. Качествено образование

2.1. Цел

Четвъртата цел за устойчиво развитие е **осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за обучение през целия живот за всички**. Фокусът на тази цел е съсредоточен върху достъпа до качествено образование, като се признава ролята на образованието за резултатите в областта на заетостта, както и за насърчаване на устойчивото развитие и начина на живот. Освен това целта е насочена към осигуряване на достъп до качествено образование на развиващите се държави, както и на уязвимите групи от населението навсякъде по света.

Целта има десет подцели и 12 индикатора за оценка на напредъка. Седемте подцели, свързани с постигане на определен резултат, са гарантиране, че всички момичета и момчета завършват безплатно, справедливо и качествено основно и средно образование, водещо до подходящи и ефективни резултати от обучението; гарантиране, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено развитие, грижи и предучилищно образование в ранната детска възраст, за да са готови за началното образование; осигуряване на равен достъп за всички жени и мъже до финансово достъпно и качествено техническо, професионално и висше образование, включително университетско такова; значително увеличаване на броя на младежите и възрастните, които имат подходящи умения, в това число технически и професионални такива, за трудова заетост, работни места с достойни условия на труд и предприемачество; премахване на неравенството между половете в образованието и осигуряване на равен достъп до всички равнища на образование и професионално обучение за хората в уязвимо положение, включително лицата с увреждания, коренното население и децата в уязвимо положение; гарантиране, че всички млади хора и значителна част от възрастното население, както мъже, така и жени, придобиват езикова и математическа грамотност; гарантиране, че всички учещи придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително (наред с другото) чрез преподаване на знания за устойчивото развитие и устойчив начин на живот, правата на човека, равенството между половете, насърчаване на култура на мир и ненасилие, глобално гражданство, разбиране и оценяване на културното многообразие и приноса на културата за устойчиво развитие. Трите подцели, свързани с начина за постигане на целта, са изграждане и модернизирание на учебни заведения, ориентирани и приспособени за децата, хората с увреждания и лицата, уязвими като пол, които осигуряват за всички безопасна, приобщаваща и ползотворна учебна среда без агресия и насилие; значително увеличаване на броя на отпусканите в световен план стипендии за студенти от развиващите се страни, по-специално най-слабо развитите страни, малките островни развиващи се държави и страните в Африка – за записване във висши учебни заведения в развитите страни и други развиващи се страни, включително в програми за професионално обучение, информационни и комуникационни технологии, технически, инженерни и научни специалности; и значително увеличаване на броя на квалифицираните учители, включително посредством международно сътрудничество за подготовка на учители в развиващите се страни, особено най-слабо развитите страни и малките островни развиващи се държави.¹

2.2. Национална рамка

Част от националните политики, отнасящи се до целта за устойчиво развитие, свързана с достъпа до качествено образование в България, са заложили в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2021-2030 г.² Документът съдържа анализ на настоящата

система на висшето образование, както и оценка на изпълнението на предходната стратегия, обхващаща периода 2014-2020 г., включително постигнатите резултати и установените слабости. В стратегията са очертани някои от външните и вътрешните фактори, които поставят предизвикателства пред развитието на образованието, като например ускоряващата се динамика на пазара на труда, цифровизацията на образованието и застаряването на населението в страната. Стратегията определя десет приоритета за висшето образование, някои от които са: разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни програми; въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни методи на обучение; подобряване на организацията и ефективността на висшето образование; интернационализация на висшето образование; стимулиране на участието на младите преподаватели и др.

България е приела и Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България 2021-2030 г.,³ която обхваща всички аспекти на образованието – от ранното детско развитие до заетостта. Тази рамка се фокусира върху девет приоритета, някои от които са развитие на компетентности и таланти, акцент върху креативността в рамките на преподаването и обучението, сътрудничество между образователните институции и родителите, както и иновации, цифрова трансформация и устойчиво развитие на образованието.

2.3. Ангажименти

Някои от ангажиментите, заложи в горепосочените стратегии, включват въвеждането на методи за учене и обучение с изкуствен интелект (AI) и виртуална реалност (VR) с цел засилване на цифровизацията и развитието на образованието, подкрепа за професионалното ориентиране на студентите чрез създаване на национална мрежа от кариерни центрове, организиране на междууниверситетски национални и международни конференции и семинари, както и подготовка на дистанционни курсове (MOOCs) с отворен достъп. Други ангажименти по отношение на качеството на образованието включват стимулиране на научноизследователската дейност във висшите училища чрез постепенно увеличаване на субсидията за научноизследователски практики, която да достигне 40 % от общото финансиране на професионалните направления. Що се отнася до ранното детско и началното образование, до 2030 г. България се ангажира да гарантира, че всички момичета и момчета ще завършат безплатно, справедливо и качествено начално и средно образование, водещо до подходящи и ефективни резултати от обучението. Някои други примери за ангажименти до 2030 г. включват целта 80 % от завършилите професионално образование и обучение да бъдат наети на работа между една и три години след завършването, както и целта минимум 32 % от общия брой на учителите да бъде на възраст до 35 години.

2.4. Напредък към постигане на подцелите

Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на една от подцелите на четвъртата цел за устойчиво развитие, а именно гарантиране, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено развитие, грижи и предучилищно образование в ранната детска възраст, за да са готови за началното образование (подцел 4.2).

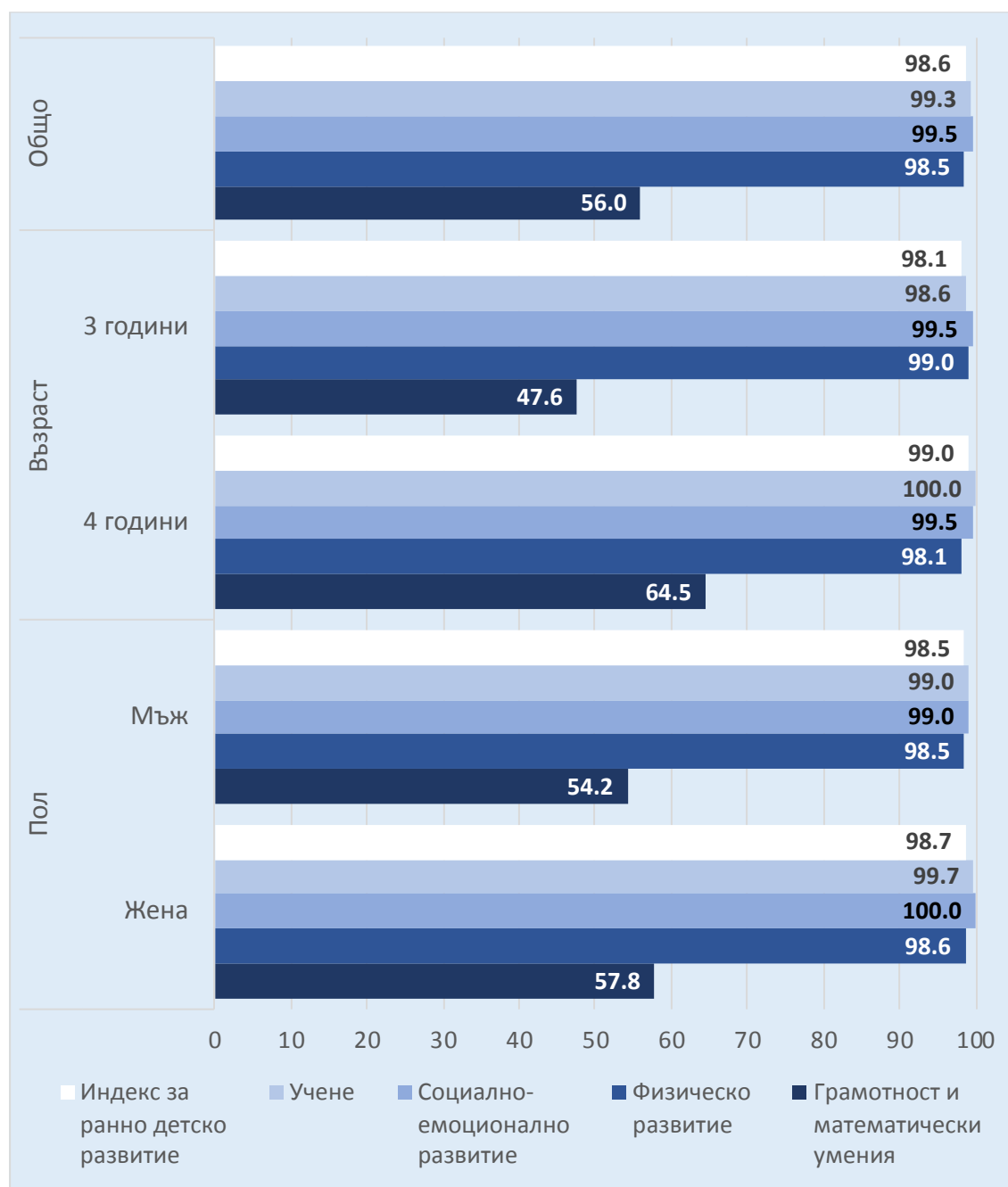
Във връзка с тази подцел изследването предоставя данни за относителния дял на децата на възраст 24-59 месеца, които се развиват нормално по отношение на здравето, ученето и добро психосоциално състояние (Графика 2 и Графика 3).

Според ООН ранното детско развитие създава предпоставки за просперитет през целия живот. Инвестирането в ранното детско развитие е една от най-важните и рентабилни инвестиции, които една държава може да направи, за да подобри здравето, образованието и

производителността на възрастните, за да изгради човешки капитал и да насърчи устойчивото развитие. Образованието за деца в ранна възраст има стойност от самото начало и е добър показател за националното развитие. Усилията за подобряване на ранното детско развитие могат да доведат до човешки, социални и икономически подобрения както за отделните хора, така и за обществата като цяло.⁴

Резултатите от изследването показват, че в България повечето деца на възраст 3 и 4 години (98,6 %) са в норма по отношение на развитието си в ранна детска възраст, без да се наблюдават значителни разлики в зависимост от възрастта и пола. Въпреки това, разгледани по области, резултатите от изследването показват значителни различия. Докато делът на децата, които се развиват в норма, е близък до 100 % в областите учене (99,3 %), социално-емоционално развитие (99,5 %) и физическо развитие (98,5 %), той е значително по-нисък в областта грамотност и математически умения (56 %).

Графика 2: Относителен дял на децата на възраст 24-59 месеца, които се развиват нормално по отношение на здравето, ученето и добро психосоциално състояние, по възраст и пол (%)

Бележки: ^a От всички деца на възраст 3-4 години (n = 419); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 4.2.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Индикаторът се използва, за да се определи дали децата се развиват нормално в четири области: (1) Грамотност и математически умения – детето се развива нормално, ако са верни поне две от следните твърдения: Може да познае или назове поне десет букви от азбуката / Може да разпознае поне четири прости думи / Може да разпознава числата от 1 до 10; (2) Физическо развитие – детето се развива нормално, ако са верни едното или и двете от следните твърдения: Може да вземе малък предмет от земята с два пръста, като пръчка или камък / Понякога се е случвало да толкова болно, че да не играе; (3) Социално-емоционално развитие – детето се развива нормално, ако са верни едното или и двете от следните твърдения: Разбира се добре с другите деца / Не се е случвало да ритя, хапе или удря други деца или възрастни; (4) Учене – детето се развива нормално, ако са

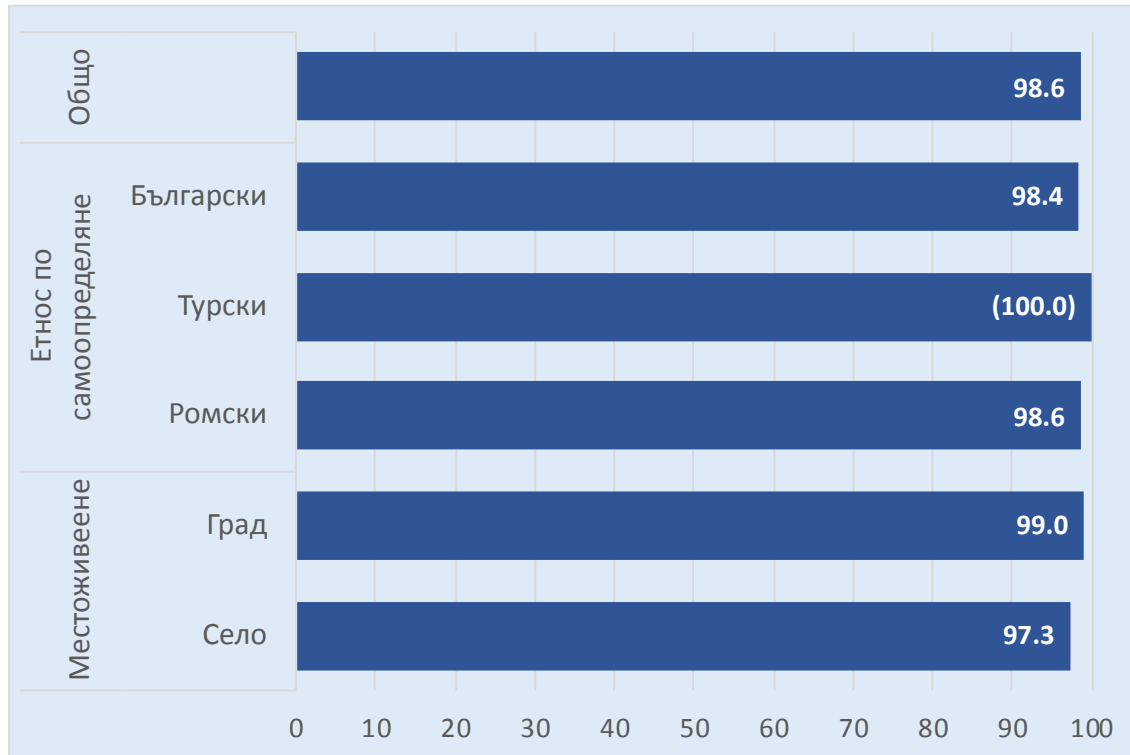
верни едното или и двете от следните твърдения: Може да следва прости инструкции, за да направи нещо правилно / След като му е зададено да направи нещо, може да го изпълни самостоятелно. Индикаторът се различава от индекса за ранно детско развитие на УНИЦЕФ, тъй като въпросът дали детето се разсейва не е включен в проучването.

^d Стойността, оставаща до 100 %, включва неотговорилите на съответния/те въпрос/и.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Резултатите от проучването не показват забележими разлики в ранното детско развитие на децата от различни етнически групи, както и на децата, живеещи в градски и селски райони.

Графика 3: Относителен дял на децата на възраст 24-59 месеца, които се развиват нормално по отношение на здравето, ученето и добро психосоциално състояние, по етнос по самоопределяне и местоживееене (%)

Бележки: ^a От всички деца на възраст 3-4 години (n = 419); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 4.2.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Индикаторът се използва, за да се определи дали децата се развиват нормално в четири области: (1) Грамотност и математически умения – детето се развива нормално, ако са верни поне две от следните твърдения: Може да познае или назове поне десет букви от азбуката / Може да разпознае поне четири прости думи / Може да разпознава числата от 1 до 10; (2) Физическо развитие – детето се развива нормално, ако са верни едното или и двете от следните твърдения: Може да вземе малък предмет от земята с два пръста, като пръчка или камък / Понякога се е случвало да толкова болно, че да не играе; (3) Социално-емоционално развитие – детето се развива нормално, ако са верни едното или и двете от следните твърдения: Разбира се добре с другите деца / Не се е случвало да рита, хапе или удря други деца или възрастни; (4) Учене – детето се развива нормално, ако са верни едното или и двете от следните твърдения: Може да следва прости инструкции, за да направи нещо правилно / След като му е зададено да направи нещо, може да го изпълни самостоятелно. Индикаторът се различава от индекса за ранно детско развитие на УНИЦЕФ, тъй като въпросът дали детето се разсейва не е включен в проучването.

^d Стойността, оставаща до 100 %, включва неотговорилите на съответния/те въпрос/и.

^e Оценки, базирани на малък брой случаи, са статистически по-малко надеждни. Поради това резултатите, базирани на 20 до 49 реално анкетиращи лица в цялата група – или базирани на клетки с по-малко от 20 лица – са отбелязани (стойността е публикувана в

скоби). Оценки, базирани на по-малко от 20 реално анкетирани лица в цялата група не се публикуват.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Липсата на данни за развитието на децата в ранна възраст за 2016 г. не позволява да се оцени действителният напредък към постигане на целта. Като се има предвид, че целта е дефинирана като осигуряване на достъп на „всички момичета и момчета“ до качествено ранно детско развитие, се очаква делът на децата, които се развиват в норма, включително във всяка от четирите области, да бъде близо до 100 % през 2030 г.

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Народно събрание (2021), [Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030](#), 8 януари 2021 г.

³ Министерски съвет (2021), [Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България 2021-2030](#), 24 февруари 2021 г.

⁴ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

3. Равнопоставеност на половете

3.1. Цел

Петата цел за устойчиво развитие е **постигане на равенство между половете и осигуряване на възможности за всички жени и момичета**. Фокусът на тази цел е да се премахне дискриминацията, основана на пола, като същевременно се предприемат действия срещу практики, които вредят на жените и децата, и се премахне системното обезценяване на женския труд. Освен това целта е насочена към овластяване на жените чрез осигуряване на достъп до сексуално и репродуктивно здравеопазване и предоставяне на равни възможности за лидерство.

Целта има девет подцели и 14 индикатора за оценка на напредъка. Шестте подцели, свързани с постигане на определен резултат, са премахване на всички форми на дискриминация по отношение на всички жени и момичета, навсякъде; премахване на всички форми на насилие спрямо всички жени и момичета в публичната и частната сфера; премахване на всички вредни практики като детски, ранни и принудителни бракове и гениталното осакатяване на жени; признание и оценяване на неплатеното полагане на грижи и домашния труд посредством предоставяне на обществени услуги, инфраструктура и политики за социална закрила, и насърчаване на споделената отговорност в домакинството и семейството; гарантиране на пълноценно и ефективно участие на жените и равни възможности за лидерство на всички равнища на вземане на решения в политическия, икономическия и обществения живот; и осигуряване на всеобщ достъп до полово и репродуктивно здравеопазване и репродуктивни права в съответствие с Програмата за действие, приета от Международната конференция за населението и развитието и Платформата за действие от Пекин. Трите подцели, свързани с начина за постигане на целта, са предприемане на реформи за предоставяне на равни права на жените за достъп до икономически ресурси, както и достъп до собственост и контрол върху земя и други форми на собственост, финансови услуги, наследство и природни ресурси; засилено използване на базови технологии за насърчаване на еманципирането и овластяването на жените; и приемане и укрепване на разумни политики и стриктно прилагано законодателство за насърчаване на равенството между половете и осигуряване на равни права на всички жени и момичета на всички равнища.¹

3.2. Национална рамка

Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.² е „израз на политическата ангажираност на българското правителство за осигуряване на условия за равни възможности и насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в различните сфери на живота“. Политическата рамка разглежда пет основни приоритета: равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; и преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма. Документът прави оценка на съществуващите условия за равнопоставеност на половете в България и предлага насоки за изпълнението на стратегията, като същевременно очертава основните предизвикателства при прилагането на политиките за равнопоставеност на половете. Някои от основните политики включват въвеждането на по-гъвкави форми на заетост, преодоляване на вертикалната и хоризонталната полова сегрегация на пазара на труда, постигане на равнопоставеност в домашния труд и отговорностите за

полагане на грижи, както и повишаване на капацитета на жените да се занимават със самостоятелни икономически дейности, като например стартиране на бизнес и предприемачество. Националната политическа рамка се фокусира и върху борбата с насилието, основано на пола, чрез подобряване на достъпа на жертвите до услуги за подкрепа, и укрепване на капацитета, квалификацията и компетентността на институциите, отговорни за превенцията и борбата с насилието и подкрепата на жертвите.

3.3. Ангажименти

Ключовите ангажименти, заложи в политиката за равнопоставеност на половете, са разделени по отделните приоритетни области. Някои от ангажиментите по първия приоритет включват насърчаване на равенството между половете по икономически сектори и съсредоточаване върху постигането на баланс между професионалния и личен живот, включително по отношение на грижата за децата, възрастните и уязвимите хора. Някои от ангажиментите в рамките на втория приоритет включват насърчаване на равенството между половете по отношение на образованието и възможностите за квалификация, както и свеждане до минимум на различията между половете по отношение на заплатите и пенсиите. По отношение на вземането на решения стратегията предвижда прилагането на системни мерки за подобряване на баланса между половете в процесите на вземане на решения и разработване на политики както в публичния, така и в частния сектор. В рамките на приоритета за борба с насилието, основано на пола, е поет ангажимент за осигуряване на достъпност и качество на услугите за подкрепа на жертвите на домашно насилие и насилие, основано на пола, включително трафик и експлоатация на хора. Други ключови ангажименти включват борба с дискриминационните практики чрез анализ на случаите на дискриминация в сътрудничество с Комисията за защита от дискриминация (КЗД).

3.4. Напредък към постигане на подцелите

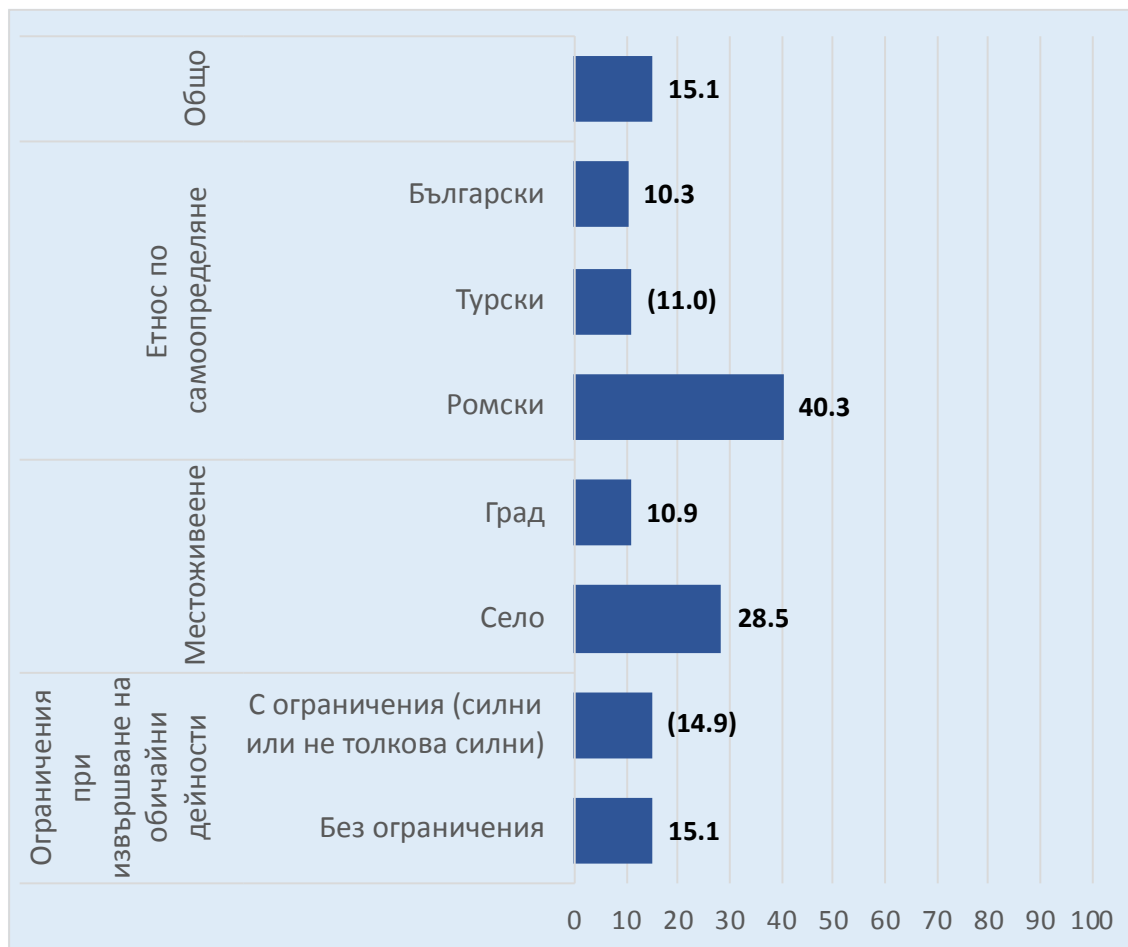
Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на една от подцелите на петата цел за устойчиво развитие, а именно премахване на всички вредни практики като детски, ранни и принудителни бракове и гениталното осакатяване на жени (подцел 5.3).

Във връзка с тази подцел изследването предоставя данни за относителния дял на жените на възраст 20-24 години, които са били омъжени или в съюз преди навършване на 18-годишна възраст (Графика 4). Малкият брой наблюдения не позволява да се определи по надежден начин относителния дял на жените, които са били омъжени преди навършване на 15-годишна възраст.

Според ООН този индикатор се основава на това, че бракът преди 18-годишна възраст е сериозно нарушение на правата на човека. Детските бракове често застрашават развитието на момичетата, като водят до ранна бременност и социална изолация, прекъсват училищното им образование, ограничават възможностите им за кариерно и професионално развитие и ги излагат на повишен риск от насилие от страна на интимния партньор. В много култури от момичетата, които достигат пубертета, се очаква да поемат половите роли, свързани с женствеността. Те включват и това да сключат брак и да станат майки. Практиката на ранните/детските бракове е пряко проявление на неравенството между половете.³

Както се вижда от резултатите от изследването, в България практиката жените да се омъжват преди да навършат 18 години е сравнително широко разпространена. Повече от 15 % от всички жени на възраст 20-24 години са били омъжени или в съюз още като деца (под 18-годишна възраст). В почти всички тези случаи жените са се омъжили, след като са навършили 15 години. Рискът от сключване на брак преди навършване на 18 години е много по-висок за жените, които се самоопределят като роми (40,3 %), и за жените, живеещи в селски райони (28,5 %).

Графика 4: Относителен дял на жените на възраст 20-24 години, които са били омъжени или в съюз преди 18-годишна възраст, по етнос по самоопределяне, местоживеене и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)

Бележки: ^a От всички жени в домакинството на възраст 20-24 години ($n = 629$); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 5.3.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Оценки, базирани на малък брой случаи, са статистически по-малко надеждни. Поради това резултатите, базирани на 20 до 49 реално анкетирани лица в цялата група – или базирани на клетки с по-малко от 20 лица – са отбелязани (стойността е публикувана в скоби). Оценки, базирани на по-малко от 20 реално анкетирани лица в цялата група не се публикуват.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Липсата на данни за ранните бракове за 2016 г. не позволява да се направи оценка на действителния напредък по отношение на постигане на целта. Въпреки това, като се има предвид, че целта е определена като „премахване на всички“ детски и ранните бракове, се очаква делът на жените, които се омъжват преди 18-годишна възраст, който понастоящем се оценява на около 15 %, да намалее до нула до 2030 г.

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Министерски съвет (2020), [Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030](#), 30 декември 2020 г.

³ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

4. Достъпна и чиста енергия

4.1. Цел

Седмата цел за устойчиво развитие е **осигуряване на достъп до финансово достъпна, надеждна, устойчива и съвременна енергия за всички**. Тази цел е насочена към неравнопоставеността по отношение на достъпа до чиста енергия, като се стреми да гарантира не само по-нататъшното усъвършенстване на възобновяемите енергийни източници, но и това, че тези модерни енергийни услуги са достъпни за всички.

Целта има пет подцели и шест индикатора за оценка на напредъка. Трите подцели, свързани с постигане на определен резултат, са осигуряване на всеобщ достъп до финансово достъпни, надеждни и съвременни енергийни услуги; значително увеличаване на дела на енергията от възобновяеми източници в световния енергиен микс; и удвояване на темпа на подобряване на енергийната ефективност в световен мащаб. Двете подцели, свързани с начина за постигане на целта, са засилване на международното сътрудничество с цел улесняване на достъпа до научни изследвания и технологии за чиста енергия и насърчаване на инвестициите в енергийната инфраструктура и технологиите за чиста енергия; и разширяване на инфраструктурата и модернизиране на технологиите за доставка на съвременни и устойчиви енергийни услуги за всички в развиващите се страни.¹

4.2. Национална рамка

Националната политическа рамка, която има отношение към седмата цел на ООН за устойчиво развитие, е заложена в проекта за Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 г. с хоризонт до 2050 г., разработен и внесен парламента от Министерството на енергетиката (МЕ), но все още в процес на обсъждане.² Документът е разработен около изпълнението на пет ключови приоритета до 2030 г.: гарантиране на енергийната сигурност и устойчивото енергийно развитие; развитие на интегриран и конкурентен енергиен пазар и защита на потребителите чрез гарантиране на прозрачни, конкурентни и недискриминационни условия за ползване на енергийни услуги; повишаване на енергийната ефективност в процесите от производство до крайно потребление на енергия; устойчиво енергийно развитие за чиста енергия и декарбонизация на икономиката; внедряване на иновативни технологии за устойчиво енергийно развитие. Проектът съдържа оценка на сигурността на енергийния пазар, както и тенденциите в потреблението и енергийните прогнози за 2030 г. В него се подчертава и необходимостта от регионално и международно сътрудничество за осигуряване на енергийна сигурност, устойчивост и достъпност.

4.3. Ангажименти

Някои от ангажиментите, които България е поела в проекта за национална стратегия, са следните: намаляване на първичното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES за 2007 г. (27,89 %); намаляване на крайното енергийно потребление в сравнение с базовата прогноза PRIMES за 2007 г. (31,67 %); 27,09 % дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия и др. За сектора на топлоснабдяването са изброени няколко ключови ангажимента, някои от които са: стимулиране на изграждането на локални системи за отопление и охлаждане в населените места, както и използването на микроагрегати за комбинирано производство на енергия, монтирани в жилищни сгради; продължаване на процеса на намаляване на загубите при преноса и разпределението на топлинна енергия и др. Основните резултати от ангажиментите в националната политическа

рамка са съсредоточени около две основни дългосрочни цели: либерализация на пазарите на електрическа енергия и природен газ и интегрирането им към европейския енергиен пазар, както и засилване на защитата на потребителите при развитието на конкурентния пазар и ефективното функциониране на енергийните системи.

4.4. Напредък към постигане на подцелите

Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на една от подцелите на седмата цел за устойчиво развитие, а именно осигуряване на всеобщ достъп до финансово достъпни, надеждни и съвременни енергийни услуги (подцел 7.1).

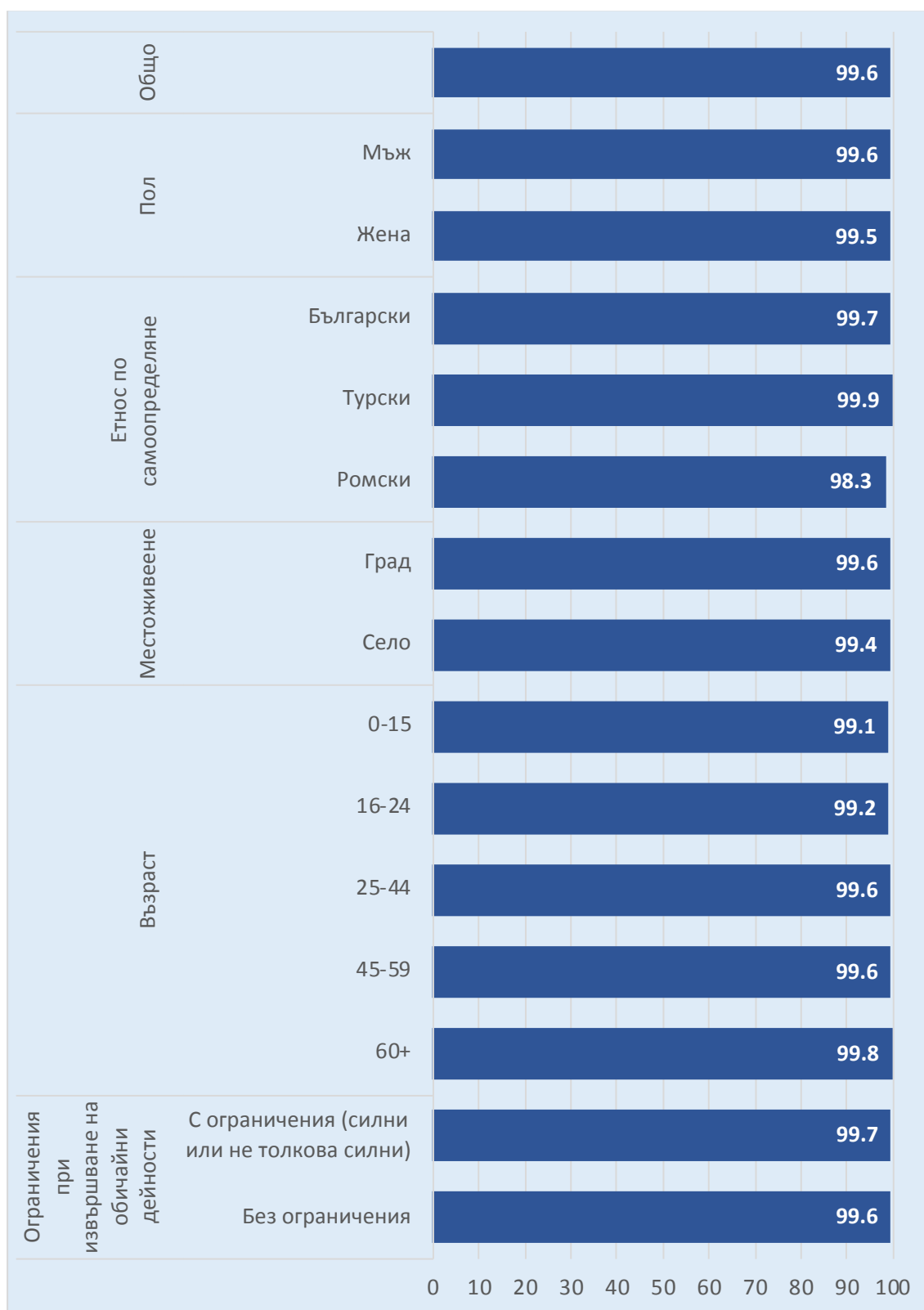
Във връзка с тази подцел изследването предоставя данни за относителния дял на населението с достъп до електричество (Графика 5).

Според ООН достъпът до електроенергия е свързан с важни проблеми във всички измерения на устойчивото развитие. Целта има широк спектър от социални и икономически въздействия, включително улесняване на развитието на доходоносни дейности и облекчаване на тежестта на домакинските задачи. В рамките на глобалната цел за равен достъп до енергия този индикатор се фокусира конкретно върху достъпа до електроенергия, с който разполага световното население. За да се получи ясна представа, индикаторите за достъп се разглеждат само ако основният източник на осветление е местният доставчик на електроенергия, соларните системи, минимрежите и автономните системи. Източници като генератори, свещи, батерии и т.н. не са взети предвид поради ограничения им работен капацитет и тъй като обикновено се използват като резервни източници за осветление.³

В България още през 2016 г. делът на населението с достъп до електричество е бил 100 %.⁴ Според резултатите от проучването обаче през 2020 г. този дял е намалял до 99,5 %. Тази тенденция отдалечава България от постигането на целта, която, предвид формулировката „всеобщ достъп“, означава, че делът на населението с достъп до електричество трябва да се върне на 100 % през 2030 г. Според резултатите от проучването делът на населението с достъп до електричество е по-малък от 100 % в половината от областите в страната, включително в столицата София.

По отношение на социално-демографските характеристики населението, което се самоопределя като роми, се откроява като групата с най-нисък дял на хората с достъп до електричество (98,3 %). Други характеристики, като пол, възраст, местоживеене и наличието на ограничения в обичайните дейности, не изглеждат определящи фактори, водещи до по-висок риск от липса на достъп до електричество.

Графика 5: Относителен дял на населението с достъп до електричество, по пол, етнос по самоопределяне, местоживеене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)

Бележки: ^a От всички членове на домакинството (n = 30,303); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 7.1.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Въпрос от изследването: „Електрифицирано ли е жилището?“.

^d Стойността, оставаща до 100 %, включва неотговорилите на съответния/те въпрос/и.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Министерство на енергетиката (2021), [Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година](#), 10 февруари 2021 г.

³ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

⁴ Национален статистически институт, [Цели за устойчиво развитие 2030 \(Глобален списък на индикаторите\)](#), Мониторстат: Информационна система за мониторинг на европейски и национални стратегии и регионална политика, 31 юли 2022 г.

5. Достоен труд и икономически растеж

5.1. Цел

Осмата цел за устойчиво развитие е **стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички**. Тази цел е насочена към подобряване на икономическото положение както на национално, така и на индивидуално равнище, като се осигури продуктивна и справедлива заетост за всички възрастни и се прекратят вредните и непродуктивни икономически практики. Освен това предназначението на тази цел включват подкрепа за хората с несигурна заетост, както и за тези с ограничен достъп до финансови услуги.

Целта има 12 подцели и 16 индикатора за оценка на напредъка. Десетте подцели, свързани с постигане на определен резултат, са устойчив икономически растеж и ръст на brutния вътрешен продукт на глава от населението в съответствие с обстоятелствата на национално равнище; постигане на по-високи равнища на икономическа производителност посредством диверсификация, технологично усъвършенстване и иновации; насърчаване на насочени към развитието политики, подкрепящи производствените дейности, създаването на работни места с достойни условия на труд, предприемачеството, творчеството и иновациите и насърчаване на създаването и растежа на микро, малки и средни предприятия; постепенно повишаване на ресурсната ефективност в потреблението и производството в световен мащаб и стремеж за окончателно прекъсване на връзката между икономически растеж и разрушаване на околната среда; постигане на пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички жени и мъже, включително за младите хора и лицата с увреждания, както и равно заплащане за труд с равна стойност; значително намаляване на дела на младите хора, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение; предприемане на незабавни и ефикасни мерки за изкореняване на принудителния труд, ликвидиране на съвременното робство и трафика на хора; осигуряване на гаранции за забрана и премахване на най-тежките форми на детския труд; защита на трудовите права и насърчаване на безопасна и сигурна работна среда за всички работници; изготвяне и прилагане на политики за насърчаване на устойчивия туризъм, който създава работни места и популяризира местната култура и продукти; и укрепване на капацитета на националните финансови институции за насърчаване и разширяване на достъпа до банкови, застрахователни и финансови услуги за всички. Двете подцели, свързани с начина за постигане на целта, са увеличаване на подкрепата за развиващите се страни по програмата на ЕС „Помощ за търговия“ (Aid for Trade) и разработване и привеждане в действие на глобална стратегия за младежка заетост и прилагане на Глобалния пакт за заетостта на Международната организация на труда.¹

5.2. Национална рамка

Един от основните национални стратегически документи, които определят ангажиментите на България по отношение на осмата цел за устойчиво развитие, е Стратегията по заетостта на Република България 2021-2030 г.² Тази стратегия определя целите и приоритетите на страната в средносрочен план, както и анализира икономическите условия в България и тяхното въздействие върху заетостта, малките и средните предприятия и условията на труд. Документът предвижда, че до 2030 г. заетостта в България ще осигурява достойно заплащане, здравословни и безопасни условия на труд и възможности за професионално развитие. Някои от основните приоритети за икономически растеж и достойна заетост, които очертава стратегията, трябва да бъдат постигнати чрез интегриране на потенциалната работна сила (хора с увреждания, сезонни работници и др.), гъвкава заетост, информационни кампании за възможностите за кариера,

структурни реформи в образованието и ефективно разпределение на човешките ресурси. Един от основните приоритети подчертава ролята на младите хора за заетостта и икономическия растеж, като се обръща голямо внимание на намаляването на броя на младите хора, които „не учат, не работят и не се обучават“ (NEETs). В стратегическата рамка се подчертава и необходимостта от цифровизация на заетостта чрез развитие на електронни услуги, дистанционно обучение и заетост и онлайн регистрация за работа и образование, за да се увеличи гъвкавостта както на работодателите, така и на работниците.

Друга стратегическа рамка, свързана конкретно с развитието на малките и средните предприятия, е Националната стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027 г.³ Тази стратегия включва шест приоритетни области: предприемачество, достъп до пазари, достъп до финансиране, дигитализация и умения, по-добро регулиране и бизнес среда, и околна среда. Стратегията определя три основни стратегически цели: повишаване на конкурентоспособността, регионално равенство и специализация на предприятията във високотехнологични производства и интензивни на знания услуги.

5.3. Ангажименти

Основните ангажименти на България до 2030 г., заложи в стратегията за заетостта, са изброени в осем измерими резултата, някои от които са: коефициентът на икономическа активност (15-64 г.) да бъде 77,7 %; коефициентът на заетост (15-64 г.) да достигне 74,6 %; коефициентът на заетост (20-64 г.) да достигне 79 %; коефициентът на безработица (15-74 г.) да бъде намален до 4 % от 5,1 % през 2020 г. Някои общи резултати, които България се е ангажирала да постигне до 2030 г., включват развитието на социални услуги, особено за родители, хора с увреждания и възрастни хора, като се гарантира социалното включване на тези групи и възможности за заетост. България се ангажира също така да гарантира, че до 2030 г. доходите ще достигнат средните стандарти в ЕС, тъй като понастоящем страната има най-ниските възнаграждения сред останалите държави – членки на ЕС. По отношение на развитието на малките и средните предприятия (МСП) са изброени няколко ангажимента и цели, като например: осигуряване на достъп на МСП до вътрешните, трансграничните и транснационалните пазари (особено до единния пазар на ЕС); насърчаване на сътрудничеството между българските и чуждестранните МСП за осигуряване на достъп до източници на финансиране чрез бизнес партньорства и развитие на специализирано вътрешно обучение с цел активно повишаване на квалификацията на служителите.

5.4. Напредък към постигане на подцелите

Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на две от подцелите на осмата цел за устойчиво развитие, а именно значително намаляване на дела на младите хора, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение (подцел 8.6) и укрепване на капацитета на националните финансови институции за насърчаване и разширяване на достъпа до банкови, застрахователни и финансови услуги за всички (подцел 8.10).

Във връзка със значителното намаляване на дела на младите хора, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение, изследването предоставя данни за относителния дял на младежите на възраст 15-24 години, неучастващи в образование, заетост или обучения (Графика 6).

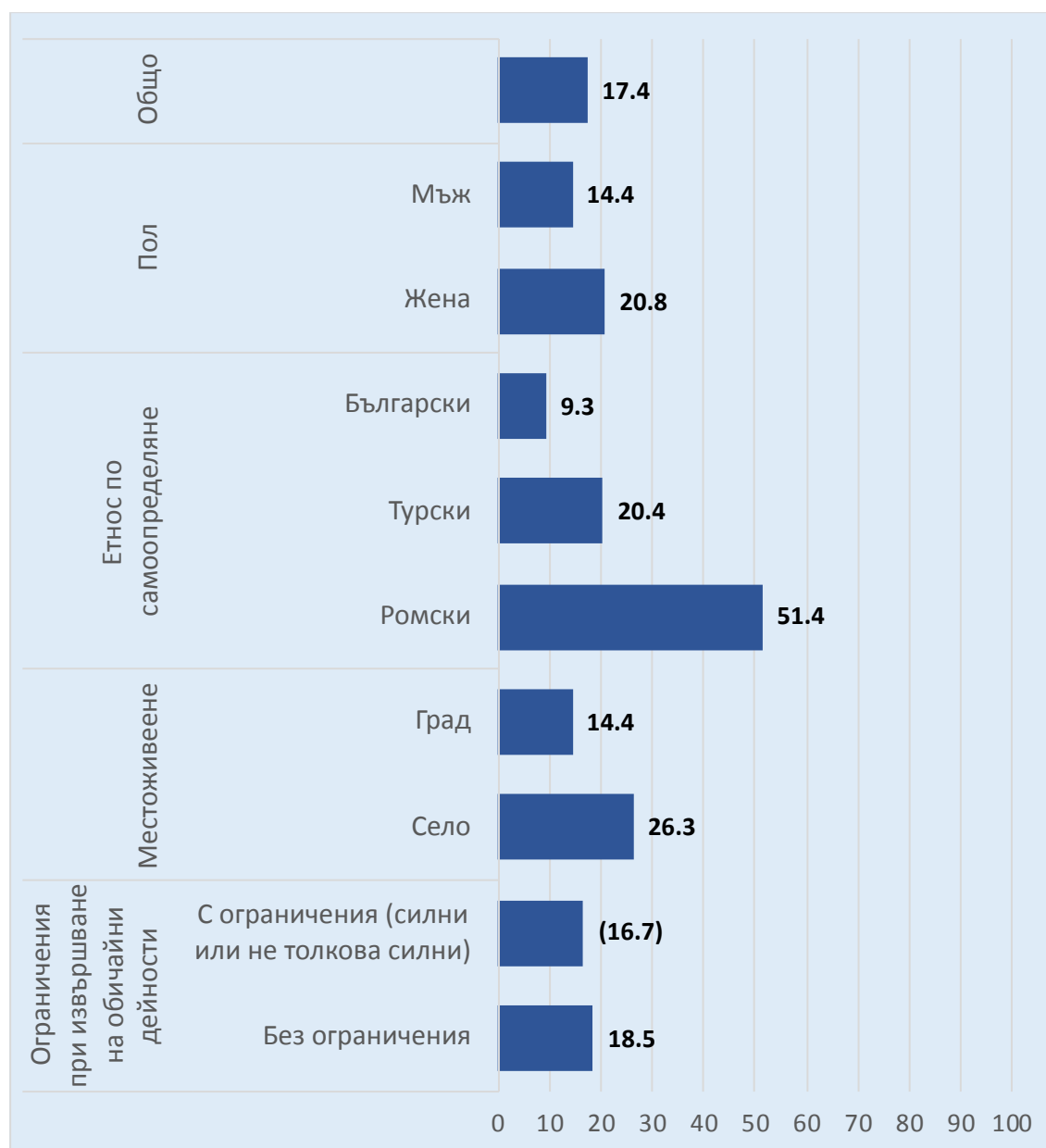
Според ООН делът на младежите, които не са заети, не учат и не се обучават (т.нар. NEET), дава представа за младежите, които са извън образователната система, не се обучават и не работят, и по този начин служи като инструмент за оценка на потенциалните участници на пазара на труда, отколкото на младежката безработица. Той включва обезкуражените младежи, както и

тези, които са извън работната сила поради увреждане или ангажираност с домакинска работа, наред с други причини. Индикаторът също така е по-добър инструмент за оценка на актуалното състояние на потенциалните участници на младежкия пазар на труда в сравнение с коефициента на икономическа неактивност сред младежите, тъй като последният включва и младежите, които са извън работната сила, но са в процес на образование, като по този начин повишават своите умения и квалификация.⁴

В България през периода 2016-2020 г. делът на младите хора на възраст 15-24 години, които не работят, не учат и не се обучават, е намалял от 18,2 % на 14,4 % (от 17,1 % на 13,7 % за мъжете и от 19,4 % на 15,2 % за жените).⁵ Тази тенденция поставя България в добра позиция да постигне целта, която, предвид формулировката „значително намаляване на дела“, няма конкретна измерима стойност, която да бъде постигната до 2030 г.

Според изследването делът на младите хора, които не учат, не работят и не се обучават, е 17,4 %. Този дял е значително по-висок сред жените (20,8 %) в сравнение с мъжете (14,4 %) и сред младежите, живеещи в селските райони (26,3 %), в сравнение с тези, живеещи в градските райони (14,4 %). Най-забележителната разлика обаче е свързана с етническата принадлежност. Делът на младите хора, които не учат, не работят и не се обучават, е над 50 % сред лицата, които се самоопределят като роми, около 20 % сред лицата, които се самоопределят като от турски етнически произход (20,4 %), и по-малко от 10 % сред етническите българи.

Графика 6: Относителен дял на младежите (на възраст 15–24 години), неучастващи в образование, заетост или обучения, по пол, етнос по самоопределяне, местоживеење ограничения при извършване на обичайни дейности (%)

Бележки: ^a От всички членове на домакинството ($n = 30,303$); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 8.6.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Стойността, оставаща до 100 %, включва неотговорилите на съответния/те въпрос/и.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

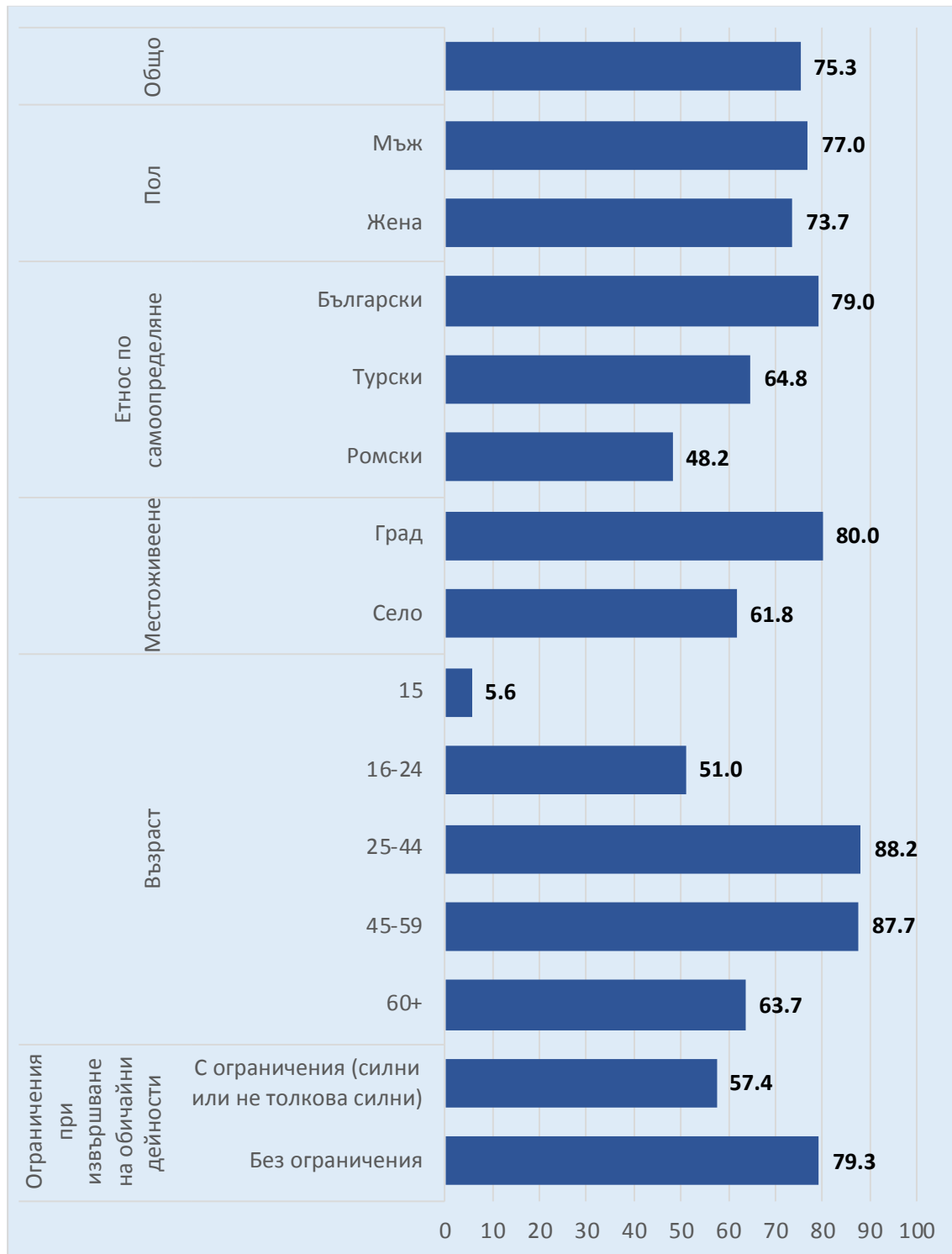
Във връзка с укрепване на капацитета на националните финансови институции за насърчаване и разширяване на достъпа до банкови, застрахователни и финансови услуги за всички, изследването предоставя данни за относителния дял на лицата на 15 и повече години, които имат сметка в банка или друга финансова институция или ползват доставчик на парична мобилна услуга (Графика 7).

Според ООН достъпът до публични финансови услуги, като спестявания, застраховки, разплащания, кредити и парични преводи, е от съществено значение за способността на хората – независимо от нивото на доходите, пола, възрастта, образованието или мястото, където живеят – да управляват живота си, да изграждат бъдещето си и да развият бизнеса си. Достъпът

до банкова сметка е важна отправна точка за достъпа на хората до редица други финансови услуги.⁶

Според резултатите от изследването през 2020 г. повече от 75 % от българското население има сметка в банка или друга финансова институция. Делът на населението с банкова сметка е по-висок сред мъжете (77 %), отколкото сред жените (73,7 %), сред лицата, самоопределящи се като етнически българи (79,0 %), отколкото сред лицата, самоопределящи се като от турски (64,8 %) и ромски (48,2 %) етнически произход, както и сред лицата, живеещи в градовете (80,0 %), отколкото сред лицата, живеещи в селата (61,8 %). По отношение на възрастта делът е по-висок сред лицата на възраст 25-44 години (88,2 %) и 45-59 години (87,7 %) и по-нисък сред по-младите лица на възраст 16-24 години (51,0 %) и по-възрастните лица на възраст 65 и повече години (63,7 %). Съществува и забележима разлика между дела на лицата с банкова сметка сред хората с (57,4 %) и без (79,3 %) ограничения в обичайните дейности поради здравословен проблем.

Графика 7: Относителен дял на възрастните (на 15 и повече години) със сметка в банка или друга финансова институция или с доставчик на парична мобилна услуга, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)

Бележки: ^a От всички членове на домакинството на възраст 15 и повече години ($n = 26,667$); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 8.10.2 от Целите за устойчиво развитие.

^c Въпрос от изследването: „Имате ли банкова карта (дебитна, кредитна) и/или банкова сметка?“.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Според данни от други източници в България през 2017 г. делът на пълнолетните лица (на 15 и повече години) със сметка в банка или друга финансова институция или при доставчик на мобилни парични услуги е бил 72,2 % (70,6 % сред мъжете и 73,6 % сред жените).⁷

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Министерски съвет (2021), [Стратегия по заетостта на Република България 2021-2030 година](#), 15 юли 2021 г.

³ Министерски съвет (2021), [Национална стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027 г.](#), 1 април 2021 г.

⁴ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

⁵ Национален статистически институт, [Цели за устойчиво развитие 2030 \(Глобален списък на индикаторите\)](#), Мониторстат: Информационна система за мониторинг на европейски и национални стратегии и регионална политика, 31 юли 2022 г.

⁶ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

⁷ Национален статистически институт, [Цели за устойчиво развитие 2030 \(Глобален списък на индикаторите\)](#), Мониторстат: Информационна система за мониторинг на европейски и национални стратегии и регионална политика, 31 юли 2022 г.

6. Намаляване на неравенствата

6.1. Цел

Десетата цел за устойчиво развитие е **намаляване на неравенството между и в рамките на държавите**. Тази цел съдържа две задачи – насърчаване на равенството в рамките на всяка страна и в световен мащаб. Този стремеж ще бъде осъществен чрез фокусиране върху недопускането на дискриминация в политиките и институциите, както и чрез защита и овластяване на уязвимите и социално изключените групи от населението и развиващите се страни.

Целта има десет подцели и 14 индикатора за оценка на напредъка. Седемте подцели, свързани с постигане на определен резултат, са плавно достигане и поддържане на ръст на доходите на най-бедните 40 % от населението; осигуряване на възможности за всички хора и насърчаване на социалното, икономическото и политическото им приобщаване; гарантиране на равни възможности и намаляване на социалното неравенство; приемане на политики, особено фискални политики и политики по отношение на трудовите възнаграждения и социалната закрила, и постепенно постигане на по-голямо равенство; по-добро регулиране и наблюдение на световните финансови пазари и институции, и засилване на прилагането на подобни регулации; гарантиране на засилено представителство на развиващите се страни и право на глас в процеса на вземане на решения в международните икономически и финансови институции с глобален обхват с оглед превръщането им в по-ефективни, отговорни, надеждни и легитимни институции; и улесняване на законната, организирана, безопасна и отговорна миграция и мобилност на хора. Трите подцели, свързани с начина за постигане на целта, са прилагане на принципа за специално и разграничително третиране на развиващите се страни; насърчаване на официалната помощ за развитие и финансовите потоци за най-нуждаещите се държави; и намаляване до под 3 % на разходите по сделки за изпращане на парични преводи от мигранти и ликвидиране на коридорите за изпращане на парични преводи с разходи, по-високи от 5 %.¹

6.2. Национална рамка

Една от ключовите национални политики, които имат отношение към намаляването на неравенствата в България, е заложената в Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030.² Някои от основните приоритети на тази стратегическа рамка включват равния достъп на всички социални групи до социално-икономически придобивки и услуги, като образование, здравеопазване, жилище, обществен транспорт, заетост, справедливо заплащане и др. Документът очертава фискалните политики, необходими за намаляване на неравенствата между уязвимите хора и социални групи до 2030 г., като се обръща специално внимание на децата, възрастните хора, домакинствата/родителите с деца, безработните, хората от уязвим етнически произход, хората с увреждания, бездомните и работниците с ниски възнаграждения. Стратегията също така подчертава развитието и достъпността на социалните услуги като ключов фактор за намаляване на бедността и неравенството, включително определяне на нови стандарти за финансиране и качество на социалните услуги, укрепване на капацитета на общините, осигуряване на финансова и материална подкрепа за хората в неравностойно положение. Документът се фокусира и върху повишаването на капацитета и експертизата на институциите, отговорни за изпълнението на политиките в областта на социалното включване, както и върху подобряването на координацията на междусекторните политики на областно, национално и регионално ниво.

6.3. Ангажименти

Измеримите резултати, заложи в Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030 г., показват, че до 2030 г. България си е поставила за цел: да намали коефициента на Джини до 33 %; да намали населението в риск от бедност и социално изключване до 25 %; и да намали съотношението между доходите на най-бедните и най-богатите 20 % от домакинствата на 5,5 %. Други по-обща ангажименти за намаляване на неравенствата до 2030 г. са превенция на рисковете от бедност и социално изключване, възприемане на подходи, ориентирани към резултати, и прилагане на териториален подход, който цели намаляване на регионалните различия в страната. Ключов елемент на визията на стратегията е ограничаването на социалните неравенства чрез насърчаване на приобщаването в образованието, заетостта и възможностите за квалификация, жилищното настаняване, социалните услуги и помощи, и достъпната среда за всички, независимо от техния произход и социално положение.

6.4. Напредък към постигане на подцелите

Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на една от подцелите на десетата цел за устойчиво развитие, а именно гарантиране на равни възможности и намаляване на социалното неравенство, включително чрез премахване на дискриминационните закони, политики и практики и насърчаване на адекватни политики, закони и действия в тази връзка (подцел 10.3).

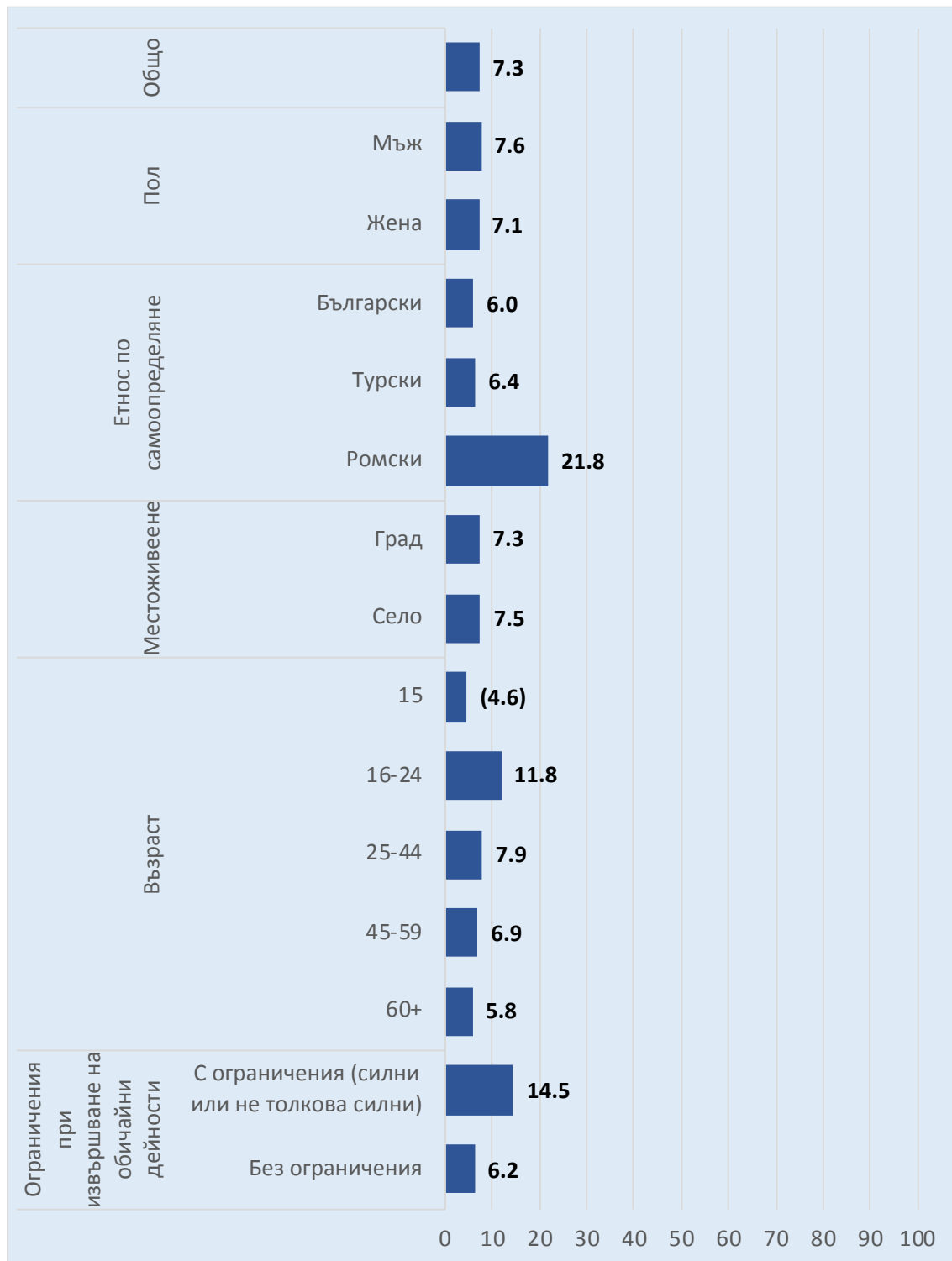
Във връзка с тази подцел, изследването предоставя данни за относителния дял на населението, докладвало за лично усещане за дискриминация или тормоз през последните 12 месеца на основание за дискриминация, забранено от международното право, регламентиращо правата на човека (Графика 8).

Според ООН ангажиментите никога да не бъде изоставен и да бъде премахната дискриминацията са в центъра на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие. Премахването на дискриминацията е залегнало и във Всеобщата декларация за правата на човека и основните международни договори за правата на човека. Целта на този индикатор е да измери разпространението на дискриминацията въз основа на личния опит, за който съобщават отделните лица. Той се счита за индикатор за постигнат резултат, който помага да се измери ефективността на антидискриминационните закони, политики и практики за съответните групи от населението.³

Според резултатите от изследването през 2020 г. около 7,3 % от населението се е чувствало обект на дискриминация или тормоз през последните 12 месеца. Дезагрегираните данни показват, че за разлика от пола и местоживеенето, които изглежда не водят до по-висок риск от дискриминация, етническата принадлежност и уврежданията се открояват като фактори, водещи по-често до неравно третиране. Делът на хората, които са се чувствали обект на дискриминация или тормоз, е много по-висок сред населението, което се самоопределя като от ромски етнически произход (21,8 %), отколкото сред хората, които се самоопределят като от български (6,0 %) или турски (6,4 %) етнически произход. Лицата с ограничения в обичайните дейности поради здравословен проблем са другата група, която се откроява като особено уязвима на дискриминация и тормоз. Според проучването делът на лицата, които са се чувствали дискриминирани или тормозени в тази група (14,5 %), е значително по-висок от същия дял сред лицата без ограничения (6,2 %). По отношение на възрастта резултатите от проучването показват, че младите хора (на възраст 16-24 години) най-често се чувстват дискриминирани или

тормозени, докато възрастните хора (на възраст 65 и повече години) са най-малко склонни да се чувстват по този начин.

Графика 8: Относителен дял на населението докладвало за лично усещане за дискриминация или тормоз през последните 12 месеца на базата на основание за дискриминация, забранено от международното право, уреждащо правата на човека, по пол, етнос по самоопределяне, местоживеене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)

Бележки: ^a От всички членове на домакинството на възраст 15 и повече години, които са отговорили на съответния/те въпрос/и (n = 25,947); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 10.3.1 от Целите за устойчиво развитие.

^c Въпроси от изследването: „Има ли поне един случай на дискриминация през последните 12 месеца?“ и „Има ли ситуации на преживян тормоз през последните 12 месеца?“.

^d Оценки, базирани на малък брой случаи, са статистически по-малко надеждни. Поради това резултатите, базирани на 20 до 49 реално анкетирани лица в цялата група – или базирани на клетки с по-малко от 20 лица – са отбелязани (стойността е публикувана в скоби). Оценки, базирани на по-малко от 20 реално анкетирани лица в цялата група не се публикуват.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Индикатори за дискриминация и тормоз са включени в няколко изследвания, проведени от FRA през последното десетилетие. Въпреки че различните методологии, използвани в тези изследвания, не позволяват пряко сравнение на техните индикатори с тези от изследването на НСИ и FRA, заслужава да се отбележи, че те до голяма степен показват сходна картина. Така например според изследването на FRA за основните права около 7 % от хората в България са се почувствали дискриминирани през последните 12 месеца на работното място или при търсене на работа, в магазин, кафене, ресторант или при използване на места за отдих или спорт, или в други подобни ситуации, а 14 % са преживели тормоз (обидни или заплашителни коментари, заплахи с насилие, обидни или заплашителни жестове или неуместно гледане, обидни или заплашителни имейли или текстови съобщения (SMS) или обидни или заплашителни коментари в интернет).⁴ Според изследването EU-MIDIS II на FRA през 2016 г. 14 % от ромите в България са се почувствали дискриминирани през 12-те месеца преди проучването в някоя от 10-те области на живота, обхванати от него, заради цвета на кожата, етническия си произход или религията си, а 30 % са преживели тормоз през последните 12 месеца заради етническия си произход.⁵ Освен това според проучването на FRA за ЛГБТИ през 2019 г. България се нарежда на второ място по дял на ЛГБТИ хората (52 %), които лично са се почувствали дискриминирани през 12-те месеца преди проучването в някоя от осемте области на живота, обхванати от него, защото са част от ЛГБТИ общността, и на седмо място по дял на ЛГБТИ хората (51 %), които са преживели тормоз по някаква причина през последните 12 месеца преди проучването.⁶

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Министерски съвет (2020), [Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030](#), 31 декември 2020 г.

³ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

⁴ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2019), [Fundamental rights survey](#).

⁵ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2016), [Survey on Minorities and Discrimination in EU](#).

⁶ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2019), [LGBTI survey](#).

7. Мир, справедливост и силни институции

7.1. Цел

Шестнадесетата цел за устойчиво развитие е **насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всички и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции на всички равнища**. Тази цел е насочена както към проблемите на насилието, така и към корупцията и престъпността, и е фокусирана върху реформиране на правосъдните системи и осигуряване на мир за всички хора и институции.

Целта има 12 подцели и 24 индикатора за оценка на напредъка. Десетте подцели, свързани с постигане на определен резултат, са значително намаляване навсякъде на всички форми на насилие и свързаната с насилие смъртност; слагане край на злоупотребата, експлоатацията, трафика и всички форми на мъчения и насилие над деца; насърчаване принципите на върховенството на закона на национално и международно равнище и гарантиране на равен достъп до правосъдие за всички; значително намаляване на незаконните финансови и оръжейни потоци, засилено възстановяване и връщане на откраднати активи и борба с всички форми на организираната престъпност; значително намаляване на корупцията и подкупничеството във всичките им форми; развитие на ефективни, отговорни и прозрачни институции на всички равнища; гарантиране на всички равнища на приобщаващ процес за вземане на решения, основан на принципите на отзивчивост, по-широко участие и представителност; разширяване и засилване участието на развиващите се страни в институциите на глобалното управление; осигуряване на юридическа самоличност за всички; и гарантиране на обществения достъп до информация и защита на основните свободи. Двете подцели, свързани с начина за постигане на целта, са укрепване на съответните национални институции с оглед изграждане на капацитет на всички равнища за превенция на насилието и борба с тероризма и престъпността; и насърчаване и прилагане на недискриминационни закони и политики за устойчиво развитие.¹

7.2. Национална рамка

Една от националните политики, която има за цел да утвърди практиките на добро управление, институционална прозрачност и ефективност в България, е Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в България 2021-2027 г.² В нея са определени седем приоритетни области, всяка от които съдържа по няколко мерки за противодействие на корупционните практики и за повишаване на прозрачността и достъпността на съдебната система. Основните приоритети, посочени в стратегическия документ, са: укрепване на капацитета и повишаване на прозрачността в работата на антикорупционните органи и звена; противодействие на корупционните престъпления; укрепване на капацитета и подобряване на работата на органите, натоварени с контролни и санкционни правомощия в администрацията; повишаване на прозрачността и отчетността на местната власт; освобождаване на гражданите от „дребната“ корупция; създаване на среда за обществена нетърпимост към корупцията; своевременен отговор на необходимостта от актуализация на антикорупционните мерки, заложи в стратегията, включително в отговор на препоръки, отправени от международните институции. Стратегията надгражда предложенията и оценките от предходния стратегически документ от периода 2015-2020 г., като приоритетите и мерките са насочени по-специално към върховенството на закона, социалната справедливост и системното изпълнение на държавната политика.

7.3. Ангажименти

Някои от ангажиментите, заложи в националната стратегия за борба с корупцията, включват цифровизация на съдебната система и създаване на електронна платформа и инструменти за обмен на информация, разработване на етичен кодекс за лицата, заемащи висши публични длъжности, повишаване на прозрачността и отчетността на органите на изпълнителната власт и засилване на взаимодействието и сътрудничеството между съдебните институции и антикорупционните органи и организации. По отношение на законодателството за корупционните престъпления България си поставя за цел да ограничи формализма в наказателния процес, което да позволи ефективно разследване и наказателно преследване на престъпленията. Това трябва да бъде постигнато и чрез обучението и квалификацията на административните органи, разследващите полицаи и магистратите. Други важни мерки, които България е поела ангажимент да приложи, са усъвършенстването на нормативната уредба за подаване на сигнали за корупционни практики, сътрудничество между публичния и частния сектор, заедно с организациите на гражданското общество, за насърчаване на почтеността и доброто управление. Това трябва да се осъществи и чрез образователни антикорупционни кампании, за да се внуши гражданско съзнание и да се повиши правната култура на гражданите, като се обърне специално внимание на часовете по гражданско образование за учениците преди преминаването им във висшето образование.

7.4. Напредък към постигане на подцелите

Изследването на НСИ и FRA предоставя данни за оценка на напредъка на България в постигането на две от подцелите на шестнадесетата цел за устойчиво развитие, а именно значително намаляване навсякъде на всички форми на насилие и свързаната с насилие смъртност (подцел 16.1) и насърчаване и прилагане на недискриминационни закони и политики за устойчиво развитие (подцел 16.b).

Във връзка със значителното намаляване навсякъде на всички форми на насилие и свързаната с насилие смъртност, изследването предоставя данни за относителния дял на жителите, които се чувстват в безопасност да се разхождат сами около района, в който живеят (Графика 9).

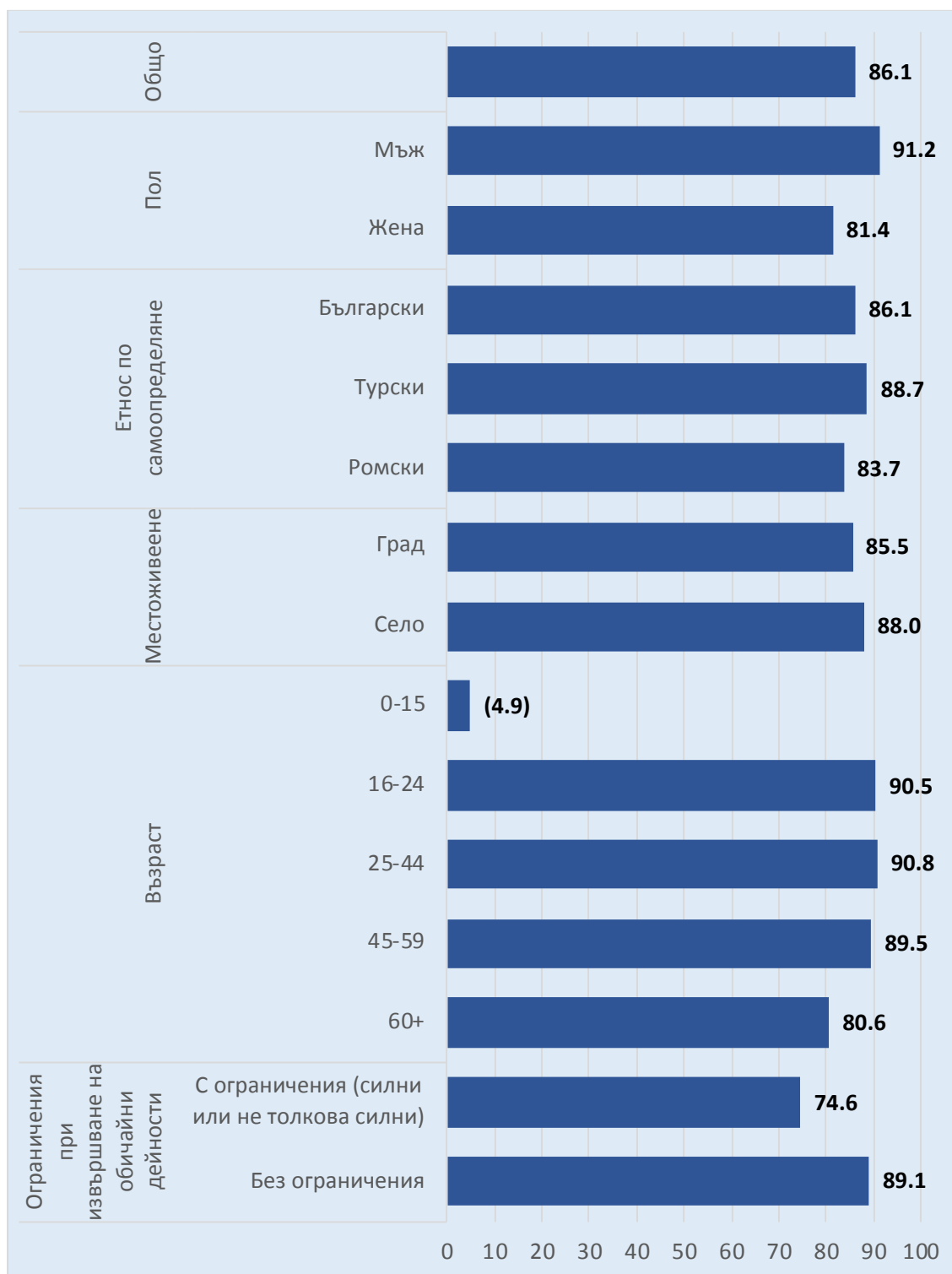
Според ООН възприятието за безопасност се счита за субективен показател за благосъстояние. То оказва влияние върху начина, по който хората взаимодействат със заобикалящата ги среда, върху тяхното здраве и съответно върху качеството им на живот. Индикаторът използва концепцията за „страх от престъпност“, която се разглежда в десетки виктимизационни изследвания, а използваната стандартна формулировка е доказано приложима в различни културни контексти. Важно е да се отбележи, че страхът от престъпност е явление, което е различно от разпространението на престъпността и може дори до голяма степен да не зависи от реален опит. Възприемането на престъпността и произтичащият от това страх от нея се влияят от няколко фактора, като информираността за престъпността, обществените дискусии, медийния дискурс и личните обстоятелства. Въпреки това страхът от престъпност сам по себе си е важен показател, тъй като високите нива на страх могат да окажат отрицателно влияние върху благосъстоянието и да доведат до намаляване на контактите, доверието и ангажираността в общността, което представлява пречка за развитието. Страхът от престъпност се различава и в различните демографски групи и този показател помага да се идентифицират уязвимите групи.³

Според резултатите от изследването през 2020 г. около 7,3 % от населението се е чувствало обект на дискриминация или тормоз през последните 12 месеца. Дезагрегираните данни показват, че за разлика от пола и местоживеенето, които изглеждат не водят до по-висок риск от дискриминация, етническата принадлежност и уврежданията се открояват като фактори,

водещи по-често до неравно третиране. Делът на хората, които са се чувствали обект на дискриминация или тормоз, е много по-висок сред населението, което се самоопределя като от ромски етнически произход (21,8 %), отколкото сред хората, които се самоопределят като от български (6,0 %) или турски (6,4 %) етнически произход. Лицата с ограничения в обичайните дейности поради здравословен проблем са другата група, която се откроява като особено уязвима на дискриминация и тормоз. Според проучването делът на лицата, които са се чувствали дискриминирани или тормозени в тази група (14,5 %), е значително по-висок от същия дял сред лицата без ограничения (6,2 %). По отношение на възрастта резултатите от проучването показват, че младите хора (на възраст 16-24 години) най-често се чувстват дискриминирани или тормозени, докато възрастните хора (на възраст 65 и повече години) са най-малко склонни да се чувстват по този начин.

Резултатите от изследването показват, че през 2020 г. 86,1 % от населението се е чувствало в безопасност да се разхожда само в района, в който живее. Усещането за безопасност е по-високо сред мъжете (91,2 %), отколкото сред жените (81,4 %), и малко по-високо сред лицата, живеещи в селските райони (88,0 %), отколкото сред лицата, живеещи в градските райони (85,5 %). Не се наблюдават съществени разлики между различните етнически групи, тъй като делът на лицата, които се чувстват в безопасност сред тези, които се самоопределят от български (86,1 %), турски (88,7 %) и ромски (83,7 %) етнически произход, е много сходен. По отношение на възрастта делът на възрастните лица на 65 и повече години, които се чувстват в безопасност, когато се разхождат сами в района, в който живеят (80,6 %), е по-нисък от този на лицата на възраст 45-59 години (89,5 %), 25-44 години (90,8 %) и 16-24 години (90,5 %). В същото време наличието на увреждане изглежда значим фактор по отношение на чувството за безопасност, тъй като делът на хората, които се чувстват в безопасност, разхождайки се сами из района, в който живеят, е много по-висок сред лицата без ограничения в обичайните дейности (89,1 %) в сравнение с тези с някакви (сериозни или не толкова сериозни) ограничения (74,6 %).

Графика 9: Относителен дял на жителите, които се чувстват в безопасност да се разхождат сами около района, в който живеят, по пол, етнос по самоопределяне, местоживееене, възраст и ограничения при извършване на обичайни дейности (%)

Бележки: ^a От всички членове на домакинството (n = 30,303); претеглени резултати.

^b Съответства на индикатор 16.1.4 от Целите за устойчиво развитие.

^c Въпрос от изследването: „Чувствате ли се в безопасност, когато се разхождате сам(а) в квартала (населеното място), където живеете?“

^d Стойността, оставаща до 100 %, включва неотговорилите на съответния/те въпрос/и и отговорилите „Никога не се разхождам сам/сама по тъмно“.

^e Оценки, базирани на малък брой случаи, са статистически по-малко надеждни. Поради това резултатите, базирани на 20 до 49 реално анкетирани лица в цялата група – или базирани на клетки с по-малко от 20 лица – са отбелязани (стойността е публикувана в скоби). Оценки, базирани на по-малко от 20 реално анкетирани лица в цялата група не се публикуват.

Източник: Изследване на НСИ и FRA от 2020 г.

Липсата на данни за 2016 г. не позволява да се прецени дали положението през последните пет години се е подобрило или влошило. Формулировката, използвана за определяне на целта („значително намаляване на всички форми на насилие“), също не позволява да се оцени напредъкът към постигането ѝ.

Във връзка с целта за насърчаване и прилагане на недискриминационни закони и политики за устойчиво развитие изследването предоставя надеждни данни за относителния дял на населението, докладвало за лично усещане за дискриминация или тормоз през последните 12 месеца на основание за дискриминация, забранено от международното право, регламентиращо правата на човека. Същият показател се използва за оценка на напредъка по подцел 10.3 (гарантиране на равни възможности и намаляване на социалното неравенство, включително чрез премахване на дискриминационните закони, политики и практики и насърчаване на адекватни политики, закони и действия в тази връзка) и е анализиран в глава 6 "Намаляване на неравнопоставеността" по-горе (Графика 8).

¹ United Nations (UN), [Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development \(A/RES/71/313\)](#), 6 July 2017.

² Министерски съвет (2021), [Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията в България 2021-2027 г.](#), 19 март 2021 г.

³ United Nations (UN), [SDG Indicators Metadata](#), 31 July 2022.

Заклучения и препоръки

Както може да се види от съдържанието на доклада, изследването на НСИ и FRA позволява събирането на данни за някои, макар и малко на брой, от индикаторите за постигане на Целите за устойчиво развитие. Основното предимство на това изследване обаче е, че освен че дава моментна картина на ситуацията в България по отношение на тези индикатори, то позволява да се оцени и до каква степен страната напредва в постигането на тези цели по отношение на конкретни групи от населението, които са идентифицирани като по-уязвими по отношение на риска от бедност, социално изключване и нарушаване на основните права.

Използването на изследването на НСИ и FRA за генериране на данни за индикаторите на Целите за устойчиво развитие показва, че освен да се наблюдава напредъкът към постигането на целите на национално равнище, също толкова важно е показателите да се използват и по отношение на специфични групи от населението, които са по-уязвими по отношение на риска от бедност, социално изключване и нарушаване на основните права. От резултатите от проучването става ясно, че някои групи от населението са в особено неблагоприятно положение и за тях постигането на целите, дори когато изглежда близко на национално равнище, остава голямо предизвикателство. Това се илюстрира например от дела на младежите (на възраст 15-24 години), които не учат, не работят и не се обучават (индикатор за постигане на целта за значително намаляване на дела на младежите, които не работят, не учат и не се обучават, от осмата цел за устойчиво развитие „Достоен труд и икономически растеж“). Докато на национално ниво показателят регистрира дял на NEET от 17,4 %, данните, разбити по етническа принадлежност по самоопределяне, разкриват значителни различия (над 50 % сред лицата, които се самоопределят като роми, около 20 % сред лицата, които се самоопределят от турски произход, и по-малко от 10 % сред етническите българи). Тези резултати показват, че мониторингът само на национално равнище не е достатъчен за правилна оценка на напредъка в постигането на целите и че показателите следва да се използват и за генериране на данни за специфични групи от населението, изложени на по-висок риск от бедност и социално изключване. Само по този начин ще бъде възможно да се събере точна информация за положението на тези групи, което е в съответствие с основната задача на Целите за устойчиво развитие никой да не бъде изоставен.